

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף ז

הגמרא ממשיכה לברר מדוע תקנו רבנן לבטל את החמץ כבר מליל יד':

וניבטליה בשית: מדוע אי אפשר לבטל את החמץ בתחילת השעה השישית כשעדיין אינו נאסר מהתורה (האוסרת רק לאחר שש שעות), ובזמן זה אין חשש שלא יזכור לבטל כיון שעסוק אז בשריפת החמץ? הגמרא מתרצת שכיון שמדרבנן החמץ אסור בהנאה כבר מתחילת שעה שישית, נחשב כבר מאז כאינו ברשותו לבטלו.

המקדש משש שעות: המקדש אישה בחמץ מתחילת שעה שישית שכבר אסור בהנאה מדרבנן - אין קידושיו קידושין שהרי קידש באיסור הנאה. ואפילו קידש בחיטים שנפלו עליהם מים הצומחים בהרי אררט (= 'קורדניתא' כורדיסטאן) שהם קשים מאד והם רק ספק חמץ, כיון שחיטים אלו אסורים מהתורה לאחר זמן האיסור.

היה **יושב בבית המדרש:** ונזכר שיש לו חמץ בביתו מבטלו בליבו, בין אם היה זה בשבת בין אם היה זה ביום-טוב. מברייתא זו מוכח שאפשר לבטל חמץ בפסח עצמו (ביום-טוב)?

הגמרא מתרצת שחמץ לאחר זמן איסורו אי אפשר לבטלו, אבל כאן מדובר בעיסה שעדיין לא החמיצה. ובתלמיד היושב לפני רבו בפסח ונזכר שהשאייר בבית עיסה העומדת לאפיה, ומפני שאינו יכול ללכת לאפותה מבטלה בליבו קודם שתחמיץ שעדיין היא ברשותו. (ולכן הדגישה הברייתא שמדובר באדם היושב בבית המדרש כאמור, שאם היה מדובר בחמץ אין משמעות היכן הוא נמצא בשביל לבטלו).
אך ה'שבת' שהזכירה הברייתא מדובר בערב פסח שחל בשבת, ובחמץ גמור, ולפני זמן איסור חמץ שעדיין ברשותו לבטלה.

הפת שעיפשה: בזמן הגמרא המצות היו דומות ללחם (כמו פיתה), ואם נמצאה פת מעופשת בתיבת הלחמים בפסח, ולא ידוע אם היא חמץ או מצה - אמר רב 'כיון שרבתה מצה' מותרת. הגמרא מבינה עכשיו שאם השתמשו בתיבה הזו במצה יותר מאשר בחמץ, הולכים אחרי רוב השימוש ודנים את הפת כמצה. הגמרא מקשה שאין

(המשך בדף הבא ↓)

צורך להעמיד במקרה שבו נלך אחר הרוב, כי עלינו ללכת אחרי השימוש האחרון שהוא מצה?

מעוֹת שנמצאו: את המעשר-שני מחללים על מעוֹת ומעלים לירושלים בכדי לקנות בהן מאכלים. עיקר השימוש במעוֹת היה קרבן שלמים שהבשר נאכל לבעלים. עולי הרגלים שבאו עם מעוֹת המעשר-שני בידם לא היו מספיקים לקנות בכולם קרבנות, והיו נותנים את המעוֹת שנותרו להם לבני ירושלים (עבור טובת הנאה) ובני ירושלים היו מביאים מהם קרבנות בכל ימות השנה. משכך בכל ימות השנה אם נמצאו מעוֹת לפני סוחריו הבהמות בירושלים - דינם כסף מעשר-שני, ואף שיש ספק שמא הם של המוכר הרי ספק דאורייתא לחומרא.

אבל מעוֹת שנמצאו בהר הבית: דינם כסף חולין ואפילו בזמן הרגל, כיון שאנו הולכים אחר רוב ימות השנה שהכסף של הבאים להר הבית הוא חולין.

ומעוֹת שנמצאו ברחובות ירושלים: בשאר ימות השנה - דינם חולין, אבל בזמן הרגל - דינם מעשר שני. טעם הדבר מכיון שרחובותיה של ירושלים היו מתנקות בכל יום. ולכן אף שברוב השנה הכסף המסתובב שם חולין, אבל בזמן הרגל רוב הכסף המסתובב בירושלים הוא מעשר, ואילו הכסף החולין של שאר השנה כבר התנקה ואינו. לפי זה גם בפת שעיפשה עלינו ללכת אחרי השימוש האחרון בתיבת הלחם שהוא מצה, שהרי בכל יום אוכלים את הלחם שבתיבה ואין לחשוש שהוא עדיין נשאר בתיבה?

דעיפושה מוכיח: הגמרא מתרצת שמכיון שהפת מעופשת הרי עיפושה מוכיח עליה שהיא פת ישנה. ומדובר שעברו כבר כמה ימים בפסח, שגם מצה שנאפתה בתחילת הפסח כבר אמורה להתעפש (זוהי כוונת רב 'ורבתה מצה' כלומר ימי מצה), אלא שהפת הזו מעופשת ביותר. ועדיין אנו מסתפקים על הפת, כי יתכן שבגלל שאפה כל יום מצה חמה והניחה על המצה הישנה היא התעפשה ביותר. אבל מכיון שאנו הולכים אחר השימוש האחרון אנו דנים את הפת כמצה.

תיבה שנשתמשו בה מעוֹת: תיבה שהשתמשו בה לאיחסון מטבעות של חולין ושל מעשרות, ונמצאו בה מעוֹת שלא ידוע מה הן - הולכים אחר רוב השימוש. מדוע לא הולכים אחר השימוש האחרון?

(המשך מדף קודם ↑)

הבודק צריך שיברך: את הברכה מברכים קודם עשיית המצוה, ולכן נוסח הברכה צריך להשתמע בלשון 'להבא' ולא בלשון 'לשעבר'. לכולי עלמא 'לבער חמץ' היא לשון להבא. נחלקו הדעות ב'על ביעור' חמץ – האם היא לשון עבר – על ביעור שכבר עשיתי, או לשון עתיד – על ביעור שאני עתיד לעשות.

ברכת על המילה: אין ראייה שזו לשון עתיד. כי ודאי עדיף לברך 'למול' וכך באמת יצטרך לברך אב המל את בנו. אבל המוהל שאינו מצווה למול את הבן אינו יכול לברך 'וציוונו למול', אלא 'על מצות מילה' הכללית שנצטוו ישראל (ומבארים תוספות שלשון 'על מצות' מתפרשת גם קצת להבא).

על השחיטה: כך בשחיטה, מלבד בשחיטת קרבנות שזו מצוה המוטלת על בעל הקרבן שמברך 'לשחוט'.

על נטילת לולב: מכיון שבעצם הגבהת הלולב כבר יוצאים ידי חובת קיום המצוה, אי אפשר לברך על העתיד אלא רק על העבר.

כל המצוות מברך עובר לעשייתן: קודם לעשייתן, כמו שעוברים על פני מישהו ומקדימים אותו, כך צריך לעבור על עשיית המצוות ולהקדים אותם בברכה.

חוץ מטבילה: טבילת גוי לשם גירות או טבילת בעל קרי שאסור לו לברך, מכיון שאינם יכולים לברך קודם הטבילה – מברכים בעלייתם על הטבילה.

מציאה ממציאה: התורה כתבה שהחמץ 'לא ימצא'. כשאנחנו רוצים לדעת איך מוצאים חמץ – אנו צריכים ללמוד זאת מהתורה עצמה. בפסוק אחר המדבר על מציאת הגביע של יוסף כתוב 'וימצא'. שם כתוב שהמציאה נעשתה על ידי **חיפוש**. ואיך מחפשים? כתוב בפסוק אחר שהחיפוש הוא **בנרות**. ומכיון שהפסוק הוא מדבר בחיפוש עוונות של ירושלים הנעשה בנר דווקא, בכדי למצוא רק את העוונות הגדולים ולא הקטנים, ואין ללמוד ממנו לבדיקת חמץ הנעשית לכל החמץ - נצרכים אנו לפסוק נוסף המדבר **בנר** שבודק ומגלה את הכל.